

Het allereerste nummer van *TvZ* verscheen op 15 september 1890. We bestaan dus 125 jaar! Een mooie aanleiding om terug te blikken. Nannie Wiegman, directeur van het Florence Nightingale Instituut, neemt ons dit jaar mee door meer dan een eeuw verpleegkunde in Nederland. In deze aflevering:

125 jaar klinisch redeneren

Van 'Practische wenken' tot klinisch redeneren

Voor twee prominente leden van het Nederlands Genootschap voor Verpleegkunde te Tilburg was de maat in 1983 vol. Het gebrek aan artikelen over 'verpleegkundige anamnese' en 'methodisch verplegen' in het gerespecteerde *Tijdschrift voor Ziekenverpleging* deed hen naar de pen grijpen. Volgens de auteurs zou de kwaliteit van de verpleegkundige zorg aanzienlijk verbeteren als er in de praktijk methodisch verpleegd zou worden. Zij vonden de tijd rijp om de verplegingsbehoefte van een patiënt centraal te stellen en deze niet langer door medische diagnose te laten bepalen. Een informatief artikel in *TvZ* was het gevolg. Met hun observatie over het geringe aantal publicaties over dit thema hadden beide verpleegkundigen, de een leidinggevende, de ander docent, gelijk. Wie in de registers van *TvZ* zoekt naar begrippen als anamnese, diagnose, klinisch redeneren of methodisch verplegen komt bedrogen uit, althans in de periode tot 1980. Was er dan geen aandacht voor dit belangrijke onderwerp of waren verpleegkundigen hierin niet geïnteresseerd? Het tegendeel is waar.

Beschaafd verplegen

Tot het moment waarop het *Maandblad voor Ziekenverpleging* in 1890 op de mat viel, was er voor gediplomeerde verpleegsters en verplegers nauwelijks informatie over verpleging voorhanden. Hoe moesten ze leren wat verplegen was? Een enkele brochure leerde vooral hoe je de verpleging thuis, en dus niet in een ziekenhuis, moest aanpakken. Met de komst van het *Maandblad* kwam er dus voor het eerst informatie beschikbaar over 'beschaafd' verplegen en hoe om te gaan met de zieke of met een psychiatrisch patiënt. Kort daarna verschenen de eerste lesboeken gericht op ziekenverpleging. Zowel het *Maandblad* als de lesboeken besteedden, zij het nog beperkt, aandacht aan wat we nu klinisch redeneren zou-

den noemen. De rol van de verpleegster hierbij was nihil. De arts deed de opnames, stelde de diagnose en schreef de behandeling voor. De verpleegster, 'zijne brave hulpe bij dag en nacht', was vooral uitvoerend bezig, hoefde niet na te denken en diende de arts te informeren over alles wat haar opviel. In het *Maandblad* was de rubriek 'Practische wenken' dé manier om verpleegsters klaar te stomen voor hun assisterende rol. Van alles passeerde de revue en vooral veel vermanende opmerkingen over hoe verpleegsters zich dienden te gedragen. Ook de houding ten opzichte van de zieke kreeg volop aandacht: niet te hard lopen, niet met de deuren slaan, geen parfum gebruiken en niet kibbelen met de patiënt. De rubriek 'Practische wenken' werd een blijvertje, allengs minder moraliserend en vanaf 1920 door verpleegsters zelf ingevuld. En hoewel de rol van de hoofdzuster bij klinisch redeneren toenam, bleef dit thema tot 1980 vooral het domein van de arts.

Open communicatie

Er is veel voor te zeggen dat de auteurs van het artikel uit 1983 gelijk hadden, hoewel enige nuancering op zijn plaats is. Weliswaar verschenen er tot 1980 weinig publicaties over klinisch redeneren in *TvZ*, de discussie erover, juist in *TvZ*, was volop gaande. Die belangstelling kwam niet uit de lucht vallen. Vanuit het buitenland waaiden verpleegkundige theoretische modellen over. De start van de hbo-v in 1972 en de discussie over verplegingswetenschap deden de rest. Klinisch redeneren werd essentieel voor professioneel verpleegkundig handelen. De verpleegkundige betrad, om met de auteurs uit 1983 te spreken, eindelijk het terrein van een meer open communicatie met de patiënt. En laten we die trend vooral koesteren. ■

Het Florence Nightingale Instituut (FNI) is het kenniscentrum voor de geschiedenis van verpleging en verzorging
www.fni.nl - [@FNINl](https://twitter.com/FNINl)

